

De index. Meten is weten.

En als het resultaat niet zint, schaf de maatstaf af, niet ?

Mag ik even ? Mag ik de politieke discussie over de index even koppelen aan het streven naar duurzame ontwikkeling. Ja, ik weet wel, dat laatste wordt in sommige gremia meewarig afgedaan als 'uit de tijd'. Het moet trouwens gezegd: die hoofdschuddende reactie komt voor bij zowat alle politieke families. Hoewel, straks, in de aanloop naar Rio+20, de top over de Aarde met vele staats- en regeringsleiders, die doorgaat in juni 2012 – 'pour la galérie' ? – zal iedereen wellicht zijn of haar mond vol hebben van het belang ervan voor de toekomstige generaties. Gedurende de drie dagen van de top ...

De toekomstige generaties: onze kinderen en kleinkinderen. Dat brengt ons meteen tot het onderwerp van dit schrijfsel. Moeten we niet steevast de lange termijn voor ogen houden ? Is het niet de bedoeling om de welvaart van onze nazaten te vrijwaren ? Hoe strookt dit met de korte termijnoverwegingen over concurrentievermogen en competitiviteit ? Laat ons even de link leggen.

* * * * *

Wat is de 'index der consumptieprijzen in België' ? Het is een economische indicator om de evolutie van de 'levensduurte' te meten. De indicator geeft aan wat de prijsontwikkeling is van een korf door gezinnen aangekochte goederen en diensten over de maanden en jaren heen. Die korf zou moeten representatief zijn voor de gebruiksgewoonten van de huishoudens. Enkele jaren geleden hebben we die consumptieprijsindex reeds gecorrigeerd door er de 'ongezonde producten' uit te halen: diesel, benzine, alcohol en tabak. Er werd toen ook al gefulmineerd dat dit een gecamoufleerde besparingsmaatregel.

Maar nu wil men in sommige kringen nog een stap verder gaan. Er wordt geschermd met argumenten als concurrentievermogen en competitiviteit van onze ondernemingen. Daarom zouden – op zijn minst - nog een aantal andere 'producten' uit de index moeten worden gehaald, niet in het minst energie en voedsel. De reden hiervoor is – zo wordt aangegeven – dat we voor deze producten teveel afhankelijk zijn van fluctuatie op de internationale markt. De index als dusdanig – met het doel dat wordt beoogt, met name het behouden van de koopkracht van de mensen – lijkt niet te worden verworpen. Let wel, sommige willen de index helemaal afschaffen.

Het is toch wel bevreedend vast te stellen dat - wanneer men niet akkoord is met het resultaat van een meting (en de doorwerking ervan in het beleid) - men de indicator dan maar wil veranderen (of afschaffen). Concreet, men vindt het vervelend dat de index aantoont dat de koopkracht van de mensen daalt, dat er dus maatregelen moeten worden genomen op deze op peil te houden en dus wil men deze producten uit de korf halen die hiervoor verantwoordelijk zijn. Armoede verzekerd.

Ter vergelijking. In een wagen hebben we een snelheidsmeter die geijkt wordt op een afgesproken standaard: km/uur. Het beleid zet omwille van verkeerveiligheid beperkingen aan de snelheid: 50 km/uur in bebouwde kom, 120 km/uur op autosnelwegen, enz. In parallel met de discussie over de index: het komt er dus op neer dat sommigen ervoor zouden pleiten om de eerste 30 km/uur die wordt gehaald, niet in rekening te brengen en

pas vanaf dan te beginnen meten en het idee te geven aan de chauffeur dat men goed bezig is. Maar in realiteit zou een wagen dan 80 km/uur in bebouwde kom halen en 150 km/uur op de autosnelweg. Dodelijk.

Zou het niet logisch zijn dat we even nagaan of er de laatste vijftwintig jaar – inderdaad sedert het verschijnen van het Brundtland-rapport over duurzame ontwikkeling uit 1987 – hoe het zo ver is kunnen komen ? Dat we ons kritisch de vraag stellen waarom we het energiesysteem (vraag en aanbod) niet in duurzame richting hebben geheroriënteerd ? Dat met eenzelfde ingesteldheid wordt nagegaan hoe het landbouw/voedsel-systeem in elkaar zit ? Dit gaat over de oorzaken. Even tussendoor: als we zo'n analyse maken, dan moet niet alleen rekening worden gehouden met de economische overwegingen, maar evenzeer met de ecologische en sociale impact van onze keuzes in de voorbije vijftwintig jaar.

Deze analyse moet ons dan in staat stellen om de volgende vijftwintig jaar voor te bereiden door het nemen van doortastende maatregelen op het vlak van deze beide en vele andere systemen. Het laat ons dan wellicht toe om de prijsevolutie minder afhankelijk te maken van internationale fluctuaties. Op die manier zal de index nog altijd meten wat deze moet weten – de koopkracht van de mensen – maar zal het resultaat misschien meer worden geapprecieerd in de genoemde gremia.

Alhoewel. De vraag is wie er belang heeft bij een wijziging van bijv. het energiesysteem. Een voorbeeld. Een wettelijke basis uit 2007 bepaalt dat een gedeelte van de nucleaire provisie moet worden voorbehouden voor initiatieven die zich bezig houden met energiebesparende maatregelen in gebouwen. Die nucleaire provisie, bedoeld voor de ontmanteling van de kerncentrales, wordt beheert door Synatom. Er wordt gefluisterd dat deze maatschappij onder rechtstreekse controle staat van Electrabel en bijgevolg van GDF-Suez in Parijs. Het gedeelte dat voorzien werd in de regelgeving wordt uitgedrukt in een percentage van de totaalomzet: het moet nu bij de 125 miljoen Euro liggen dat zou kunnen worden aangewend als investeringskapitaal voor energiebesparing. En wat is er sedert 2007 gebeurd: niks. Synatom heeft elk initiatief onmogelijk gemaakt door het stellen van onmogelijke administratieve eisen. Obstructie ?

Dit is maar een voorbeeld. Er valt immers veel meer te vertellen over het ontbreken van een coherente aanpak van de energieproblematiek in ons land. Alles samen zorgt het ervoor dat het investeren in energiebesparing in huizen, ook van de minst bedeelden in deze samenleving, trager verloopt dat zou moeten. Elk jaar worden enkele duizenden woningen aangepakt, terwijl het enkele tienduizenden zouden moeten zijn. Jaarlijks wordt in enkele duizenden woningen een gedeeltelijke energetische renovatie doorgevoerd, terwijl de werkelijk noden gaan over jaarlijks enkele tienduizenden woningen met een zo volledig mogelijke energetische renovatie.

Indien het beleid om deze doelstelling te halen voluit zou kunnen gaan, dat zou de energieprijzen zakken volgens de economische wetmatigheid: minder vraag beïnvloedt de prijs. En als daarenboven de randvoorwaarden worden gecreëerd om slim te investeren in het aanbod, dan zou die minder afhankelijk zijn van de fluctuaties op de internationale markt. Ook dit zou de prijs van energie gunstig kunnen beïnvloeden.

Het plaatje wordt duidelijk niet. Als we de oorzaak van stijgende prijzen aanpakken, dan kunnen we de tendens omkeren. Als we de tendens omkeren, dan geeft dezelfde indicator,

de index, een lagere meeting aan. Dan zijn de argumenten er niet meer om aan die koopkracht-indicator te morrelen omdat het resultaat van de meeting ons niet zint.

* * * * *

Oh ja, nog enkele puntjes. Als uitsmijter.

Wat hierboven beschreven werd voor het energiesysteem, geldt ook voor de andere systemen (landbouw/voeding, transport enz.). Het aanpakken van deze systemen op lange termijn wordt systeem-innovatie binnen een kader van duurzame ontwikkeling genoemd. Jammer genoeg gaat het beleid hier al te vaak aan voorbij en wordt door overheidsinstanties vaak stapsgewijze innovatie gesteund die regelrecht ingaat tegen duurzame ontwikkeling.

En nog. Bedrijfsfederaties en vakbondscentrales zijn er niet op georganiseerd om systeem-innovatie mogelijk te maken. Ze zijn strak verticaal georganiseerd en verdedigen door dik en dun hun sector. Binnen het streven naar duurzame ontwikkeling (o.a. via systeem-innovatie) zal de organisatie van onze samenleving wijzigen: nieuwe, andere bedrijven zullen moeten toeleveren om dit mogelijk te maken.

Er is dus ook bij de genoemde organisaties (werkgevers, werknemers) – inderdaad al 25 jaar – nood, dringend nood aan modernisering. Maatschappelijke verantwoordelijkheid moet immers niet alleen door die andere daar worden opgenomen. Of alles verwachten van dé overheid.

Bernard MAZIJN
Professor 'Duurzame Ontwikkeling' – Universiteit Gent